



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio tertia. Vtrum sit idem actus voluntatis respectu finis & eorum qui
sunt ad finem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

Tertium est, quod est respectu finis non absolute, sed ut per aliquid aliud pervenitur ad finem.

QVÆSTIO TERTIA.

Utrum sit idem voluntatis actus respectu finis, & eorum quæ sunt ad finem.

Tho. 1. 2. q. 8. ar. 3.

Tertio quaeritur, utrum sit idem voluntatis actus respectu finis, & eorum quæ sunt ad finem. Ex videtur quod non, quia idem actus non potest esse intensus & remissus, sed voluntas intensus fertur in finem, quam in illud quod est ad finem, ergo &c.

2 Item frui est actus voluntatis respectu finis: uti verò respectu eorum quæ sunt ad finem: sed idem actus non potest esse fructuosis & usus, ergo &c.

3 Item sicut se habet intellectus ad principia, & ad conclusiones, sic voluntas ad finem, & ad ea quæ sunt ad finem, & intellectus non eodem actu fertur in principia & conclusiones, ergo &c. Minor probatur, quia plurimum habituum non est idem actus, sed alius est habitus intellectus respectu principiorum, qui dicitur intellectus, alius respectu conclusionum, qui dicitur scientia: ergo &c.

4 **C**ONTR A. Vbi unum propter aliud utrobique tantum unum est, cum ergo voluntas velit finem, & illud quod est ad finem propter finem unum, tunc vult propter alterum, ergo idem est velle utrobique.

5 Item duo actus volendi non possunt esse simul, sed voluntas simul vult finem, & illud quod est ad finem propter finem, ergo non sunt actus plures, sed unus. Quod autem voluntas simul velit finem, & illud quod est ad finem, in quantum huiusmodi, patet, quia sicut ea quæ referuntur in ratione entitatis simul intelliguntur, sic ea quæ referuntur in ratione bonitatis, sicut finis & ea quæ sunt ad finem necessario simul appetuntur.

6 **R**ESPON SIO. Primo videndum est qualiter voluntas se habet ad finem, & ad ea quæ sunt ad finem. Hoc autem ostendendum est ex similitudine eorum quæ inveniuntur in intellectu. Videmus autem quod intellectus assentit alicui tanquam per se noto, sicut primis principiis, & hic assensus vocatur intellectus. Aliis autem assentit tanquam notis, propter aliud, sicut conclusionibus deductis ex primis principiis: & hic assensus vocatur scientia vel aliquo alio nomine: & ad alterum istorum reducitur omnis assensus intellectus, sive in speculativis, sive in practicis. Similiter voluntas fertur in aliquid absolute tanquam in bonum per se, & hic motus voluntatis dicitur simplex velle & in aliud fertur, non tanquam in bonum secundum se, sed sicut in bonum propter aliud, & hic actus dicitur eligere vel intendere diversis rationibus, ut dictum est & ad alterum duorum reducitur omnis motus voluntatis.

7 His præmissis dicendum quod quæstio potest dupliciter intelligi. Vno modo, utrum actus quo voluntas vult finem absolute (puta sanitatem) qui actus dicitur velle, & actus quo vult aliquid propter finem, vel finem, ut per aliud acquiratur, qui actus dicitur eligere vel intendere, sit unus actus. Alio modo, utrum electio vel intentio, quæ respiciunt tam finem, quam ea quæ sunt ad finem, sint unus actus, an plures. Primo modo, quæstio non est dubia. Constat enim quod sunt plures actus, quia quæ separari possunt, non sunt unum per essentiam, sed actus voluntatis, quo aliquid vult absolute, puta sanitatem, separari potest ab actu electionis & intentionis, contingit enim volentem sanari nihil cogitare, & per consequens nihil velle de his per quæ acquiruntur sanitas, ergo &c.

8 Si verò intelligatur secundo modo, utrum electio vel intentio sint unus actus. Dicendum quod sic. Quod patet tripliciter. Primo ex natura horum actuum secundum se: electio enim non est aliud quam inclinatio voluntatis in aliquid propter finem: intentio verò est inclinatio voluntatis in finem mediantibus his quæ sunt ad finem. Ex hoc sic arguitur, sicut unus est motus, quo mobile fertur in terminum per media, sic est una inclinatio qua inclinatur ad terminum per medium vel in medium propter terminum: sed electio vel intentio voluntatis est inclinatio eius in finem tanquam in terminum mediantibus his quæ sunt ad finem, ergo &c.

9 Secundo apparet idem ex comparatione actuum voluntatis inter se, quia si electio vel intentio divideretur ad duos actus voluntatis divideretur in actum simplicem, qui est velle, & in electionem vel intentionem, quod patet

d. 14. q. 2.
c. 3. huius
c. d. 1. q.
3. primi.

6 **S**E C V N D V M sic patet inter volita illud habet rationem intenti, quod habet rationem termini, intentio enim importat motum: motus autem per se respicit terminum, & non medium nisi ratione termini, sed finis habet rationem termini, ea autem quæ sunt ad finem rationem medii, ergo &c.

7 **T**E R T I V M apparet ex eodem, omnis enim motus est ex quodam in quoddam: intentio autem non importat simplicem actum voluntatis, sed motum, ergo intentio est actus voluntatis ex quodam volito tendens in aliud. Illud autem in quod tendit est finis, ut iam dictum est: illud autem ex quo vel per quod tendit, est res ordinata ad finem, ergo &c. Advertendum tamen quod licet sic proprie utramur nomine intentionis, tamen in communi usu loquendi, quandoque nomine intentionis sumitur large pro actu voluntatis, quo immediate volumus aliquid, præcipue in operabilibus, sicut dicimus quandoque quod intendimus ire ad talem locum, vel incedere, vel aliquid huiusmodi.

8 **A**D primum argumentum dicendum quod intentio proprie est actus voluntatis respectu finis. Sed voluntas potest respicere finem dupliciter, uno modo prout in eo quiescit, & hoc modo actus voluntatis dicitur frui, alio modo secundum quod est terminus alicuius quod in ipsum ordinatur, & sic intentio respicit finem quæ differt ab electione. Electio enim est directè de his quæ sunt ad finem, licet in habitu ad finem. Sed intentio est directè de fine, licet in habitu ad ea quæ sunt ad finem modo quo dictum est, forte differentia electionis ab intentione & e converso est solum secundum rationem. Cum enim simul & eodem actu voluntas feratur in finem, & in ea quæ sunt ad finem, simul & eodem actu finem intendit, & ea quæ sunt ad finem. Dicitur ergo actus intentio quoad finem, sed electio quantum ad ea quæ sunt volita propter finem: velle autem proprie dicitur actum voluntatis absolute respectu boni, non inclusa ratione finis, vel eorum quæ sunt ad finem. Cum enim rationes eorum sint relative: impossibile est quod voluntas feratur absolute in aliquid eorum sub propriis eorum rationibus. Sed si feratur in unum, fertur & in alterum, cum referantur mutuo secundum rationem honoratis in eis existentis. Quod autem dicit Philof. 3. Ethic. quod voluntas est finis, non est intelligendum cum reduplicatione, scilicet quod sit finis in quantum finis, sed quia nihil potest habere rationem finis, nisi habeat aliquam bonitatem in se, ratione cuius voluntas potest ferri in ipsum absolute, multa autem ordinantur in finem, quæ nullam habent bonitatem in se & absolute, sed solum ex ordine in aliud (puta medicina amara) ideo voluntas magis dicitur esse finis quam eorum quæ sunt ad finem, licet neutrorum sit cum reduplicatione, quia velle dicitur actum voluntatis respectu boni absolute.

9 **A**D secundum dicendum quod naturalia dicuntur intendere finem metaphorice & non proprie, quia appetitus eorum non dirigitur in finem a se vel ab aliquo sibi coniuncto, sed ab intellectu separato instigante naturam & ideo magis aguntur quam agat. Voluntas verò movet se saltem in directè, quatenus movet rationem ad desubendum, quæ congruunt fini, vel non: & ideo magis competit ei intendere, quam natura, cui non competit, nisi secundum quid, & improprè.

ex præmissis, quia omnis actus voluntatis reducitur in aliquem istorum duorum: sed electio non potest diuidi in eligere & velle, ergo &c. Maior patet. Minor probatur, quia nihil diuiditur in illud quod contra ipsum diuiditur, sicut animal non diuiditur in animal & plantam, quum vnum contineat totum diuisum, reliquum verò diuidatur contra ipsum. Electio autem diuiditur contra voluntatem, vel contra velle simplex, ergo &c.

10 Tertiò apparet idem ex obiecti formalis ratione, quia quandoque duo sic se habent quod vnum est alteri ratio quod cadat sub actu alicuius potentie, illa duo apprehenduntur actu eodem, sicut color & quantitas eadē visione apprehenduntur, quia color est formalis ratio ut quantitas videatur: sed quādo aliquid appetitur propter finem, vel quando finis intenditur in eo quod est ad finem: finis est rota ratio appetēdi illud quod est ad finem, nec refert ad propositum, siue illud quod est ad finem habeat secundum se aliquid appetibilitatis (vt electuarium dulce) vel non (vt medicina amara) quia inquantum appetitur propter finem, puta propter sanitatem, sanitas est tota ratio appetēdi ea, ergo &c.

11 AD primum argumentum dicendum quod actus quo voluntas vult finem, & illud quod est ad finem propter finem, non est inferior & remissior secundum se, sed per comparationem ad obiecta, quia quum sit à duobus ab vno est perfectius quam ab altero, sicut dicitur prima propositione de causis, quod prima causa plus influit quam secunda, quāuis vnum sit quod influit, quia respectu illius causa prima principaliter se habet quam secunda. Vel potest dici quod licet voluntas velit intentus finem, quāuis ea quæ sunt ad finem quando sub distinctione ei proponuntur, puta si diceretur infirmo, vtrum magis vel let potionem, an curationem, statim responderit quod sanitatem: tamen quum proponitur copulatiue vnum propter alterum æque intente appetuntur.

12 Ad secundum dicendum quod inconueniens est idem esse obiectum vsus & fruitionis, quia idem non potest habere rationē vltimi finis, cuius est frui, & relati ad finem cuius est vsus. Sed nullum inconueniens est eundē actum esse vsum & fruitionē. & in patria quidem necesse est sic esse, sicut enim eodem actu beatifico videt quis Deum & res creatas in ipso, sic eodem actu diligit quilibet beatus Deum & fruitur eo, & diligit creaturas referendo in deū, & sic vtitur eis. Eodem modo est in viatoribus. Vel dicendum quod non omnis actus voluntatis est fructio respectu finis, sed respectu finis in se: non autem vt est virtualiter in eo quod est ad finem sicut in proposito.

13 Ad tertium dicendum quod intellectus eodē actu fertur in principia & conclusiones, quando conclusiones deducuntur ex principis, non autē quando absolute fertur in principia sicut proportionabiliter dicitur est de voluntate respectu finis, & eorū quæ sunt ad finem. Et quod obicitur quod idem actus non potest elici à duobus habitibus. Dicendum quod intellectus est habitus quo fertur mens non sicut in prima principia absolute, scientia autem est habitus conclusionum deductarū ex principis, & actus his habitibus correspondentes sunt diuersi, sed quādo intellectus fertur in principia non absolute, sed inquantum sunt principia (sic enim dicuntur relatiue ad conclusiones rāquam ad principia) cognitio principiorum & conclusionum pertinet ad eundem habitum, scilicet ad scientiam.

QUESTIO QUARTA.

Vtrum omnium bonarum voluntatum sit vnus finis.

Tho. 1. 2. q. 1. ar. 7.

Dicendum queritur, vtrum omnium bonarū voluntatum sit vnus finis. Videtur quod non, quia si esset vnus omnium bonarum voluntatum, hic esset Deus, sed Deus non est finis omnium bonarum voluntatum, ergo &c. Probatio minoris, quia quod non est cognitum non est intentum, sed in omni bona actione non est necessarium de Deo cognoscere, ideo &c.

2 Item malarum voluntatum non est vnus finis, ergo nec bonarum, consequentia patet per simile. Probatio antecedentis, quia voluntates malæ contrariæ sunt circa idem, sicut voluntas prodigi & auari, talia autem non videntur posse ordinari in vnum finem, ergo &c.

3 IN contrarium est, quia finis & agens sibi correspondent, sed omnium est vnum principium agens, ergo vnus vltimus finis.

4 **R**ESPONSI O. Quum queritur, de fine voluntatis, intelligendum est de fine quæ intendit voluntas in actu suo considerato secundū esse morale, sicut dans electio: motum intendit mereri aliquid apud Deum, vel ad vnam gloriam apud homines, in quo sensu videtur procedere queritio. Dicendum ergo quod est finis proximus & remotus, proximus finis omnium bonarum voluntatum est vnus & idem secundū speciem, circa eandē materiam, simpliciter autem non est idem. Primum patet, quia recte agere contingit solum vno modo, deficere autem multipliciter vt patet ex 2. Ethic. sed modus quo contingit recte agere est tota causa secundum Diony. in qua præcise includitur finis: vnde & Philof. dicit quod cuius causa fit aliquid maxime attendendum est in actu morali, ergo finis proximus idem secundum speciem intenditur ab omni bona voluntate circa eandem materiam secundum speciem, & in hoc differunt bona voluntas à mala, quia malæ voluntates circa eandem materiam feruntur in diuersa, & quandoque in contraria, sicut voluntas intemperata & insensibilis circa delectabilia gustus & tactus, sed voluntates bonæ feruntur in idem, & propter idem, quia propter bonum virtutis quod est vnum.

5 Secundū patet, quia finis proximus proportionatur his quæ sunt ad finem, sed ea circa quæ sunt bonæ voluntates, sunt differentia secundū speciem (vt patet in obiectis diuersarū virtutū) quare &c. Vnde Philof. in 1. Ethic. dicit quod multis operationibus existentibus, & artibus & doctrinis multi sunt & fines. Si verò loquamur de fine vltimo, sic de eo possumus loqui dupliciter. Vno modo secundum generalem rationem vltimi finis. Alio modo secundum illud in quo specialiter ratio finis vltimi inuenitur. Primum modo omnium voluntatum, tam bonarum quam malarum est vnus vltimus finis. Quod patet, ratio enim generalis vltimi finis est bonum perfectū quietans voluntatē, in vltimo enim est quies: In imperfecto autem inquantum huiusmodi, nihil quiescit, sed mouetur ad suā perfectionem, quia motus est actus imperfecti, ergo ratio vltimi finis est quod sit bonum perfectum. Itud finaliter intenditur ab omni voluntate. Ad hoc enim tendit finaliter omnis voluntas inquantum potest, vt possit carere malo, & adipisci bonum: tale autem est bonum perfectū. Nam bonum imperfectum inquantum imperfectum, habet aliquo modo rationem mali: ergo &c.

6 Quantum verò ad illud in quo ratio specialis vltimi finis consistit. Sciendum est quod voluntas bona aut sequitur rationem syllogisticam ex principis fidei, aut syllogisticam solum ex principis legis naturalis. Si sequatur rationē syllogisticam ex principis fidei, sic omnium bonarum voluntatum est vnus finis vltimus, scilicet vita æterna. Quod patet dupliciter. Primum quia voluntas non est bona, nisi præcedat ratio recta practica: vbi cūq; ergo processus rationis practicae deriuatur ex vno principio, ibi electio voluntatis & eius intentio terminatur ad finem vnum, quia principium rationis practicae est finis, sed totus processus rationis practicae syllogisticae ex principis fidei deriuatur ex vno primo principio, scilicet ex vita beata: vnde & tam Christus quāuis Ioan. sic arguebat, potentiam agite, & appropinquet regnum celorum: sic & in alio loco, si vis ad vitam ingredi, serua mandata, & huiusmodi similia, ergo &c. Secundo quia illud quod est vltimum in assecutione, est principium in intentione, sed vltimum quod assequuntur omnes bonæ voluntates illi minatae per fidem est vita bona, ergo &c.

7 Si autem voluntas sequatur rationem deliberantem ex principis legis naturalis, sic magis dubium est, an omnium bonarum voluntatum sit vnus finis, & si est vnus, quis sit ille. Nam finis supernaturalis, de quo iam dictum est, expectatur ex alterius munere, & est vnus, quia vnum est quod nobis pro præmio datur, scilicet visio beata. Sed finis naturalis attingitur proprio opere, est enim vsus alicuius principis naturalis: operationes enim sunt fines, vbi præter operationes non sunt operata, vt dicitur 1. Ethic. Quum igitur principia operationum multa sint in nobis & habitus virtuos, quibus redditur opus bonum multi sunt,